

Обґрунтування стратегії.

Будь-яка стратегія, що може бути написана ,має сенс лише тоді, коли до її обговорення долучається якомога більше людей-небайдужих до себе, оточуючих, майбутнього. Коли просипається та частина громадськості, котра уже давно готова до роботи, просто її завжди, в таких випадках, ігнорували. Коли громада маніфестує свої наміри і заявляє про готовність долучитися до реалізації спільних цілей. І дуже важливо ,щоб ніхто не узрів в цьому намірів зайти на терени їх власної компетенції. Всяка компетенція приймається, якщо є бажання стати на бік ідеї, яка прагне бути почутою!

В чому суть Програми регіонального розвитку? Суть її в необхідності обґрунтування стратегії розвитку регіону на п'ять років, до 2011. Створюючи її ми прагнули вибудувати таку систему пріоритетів, цілей і завдань, які б стали для нас джерелом оновлення, джерелом мотивації, джерелом позитивної політики і продуктивної влади! Таких пріоритетів є шість: а) розвиток людських ресурсів; б) проблеми екологічної безпеки і використання рекреаційного потенціалу регіону; в) розвиток інновацій та підприємництва; г) міжнародне та транскордонне співробітництво; д) просторовий розвиток та територіальне планування; е) формування позитивного іміджу регіону.

Тепер про кожен пріоритет окремо.

Розвиток людських ресурсів. Цей розділ є пріоритетом номер один. Від його реалізації залежатиме, як буде розвиватися регіон в найближчу перспективу. Які переваги і загрози можуть переслідувати нас. Яка доля чекає нас і наших нащадків.

Де що спрогнозувати можна уже сьогодні, проаналізувавши роботу системи освіти. Саме там закладається основа як майбутнього успіху, так і можливих поразок. А раз так , то відверто без образ і приховувань потрібно визнати - сьогодні ми опинилися в ситуації, коли "стара" школа вичерпала свої можливості і уже не відповідає сучасному стану трансформації суспільства.

Реформування системи освіти, яка впродовж тривалого часу обслуговувала економіку індустріального типу, визначається необхідністю переходу на шлях постіндустріального розвитку, а відсутність регіонального ринку праці, слабка прив'язаність його до ринку освітніх послуг і не усвідомлення необхідності накопичення соціального капіталу, звужує перспективи і можливості регіону, знижуючи, таким чином, його конкурентноспроможність. Для того ,щоб вирішити означену проблему потрібно *сформувати регіональний інформаційний простір, здійснити модернізацію освітньої галузі на базі застосування нових технологій отримання знань, створити раціональну структуру зайнятості і примноження соціального капіталу.* Це і є головною операційною ціллю пріоритету. Чому так ? Давайте думати разом і при потребі дискутувати.

Якщо раніше розвиток промисловості породжував економічну і політичну свободу, а останні, в свою чергу, вимагали відповідного рівня знань, то в сучасних умовах розвиток промисловості, як і політичних свобод можливий лише за умови випереджального розвитку освіти та інтелектуального середовища.

Ми уже спостерігаємо, як проявляє себе конфлікт між виробництвом і споживанням, як економічна свобода індустріалізму знищує сім'ї ,дружбу, зв'язок із сусідами , які стають просякнутими духом комерції та егоїзму. Як для задоволення власних економічних інтересів окремі групи нав'язують правила свого середовища

всьому суспільству і примушують його рухатися шляхом принижень, страждань, беззаконня.

Власна вигода стала сьогодні основним принципом будь-якої діяльності. Саме тому еліта перетворилася у безлику і хижку. Через це ми так завзято і легко руйнуємо оточуюче середовище, а нами створене суспільство породжує політичних монстрів, які демонструють геростратівське прагнення залишитися в історії. І такого досвіду ми набуваємо в школі, де і зароджується модель майбутнього. Програма ж пропонує змінити вище означену парадигму.

Тому освіта, будучи локомотивом постіндустріалізму, мусить відповідати останньому як за змістом, характером, так і технологіями, що використовуються. Вона повинна відмовитися від обслуговування економічних інтересів власників і роботодавців й навчитися продукувати знання здатні трансформуватися в інновації. За для цього потрібна зовсім інша модель школи й інші технології творення знань. Коли така модель з'явиться, знання стануть силою, здатною реалізовувати прагнення людей, які бажають вибудувати нову "структуру життя і життя", в якому немає чіткої структури". Все це покликано змінити спосіб формування добробуту, соціальних статусів і влади, підштовхнувши до саморозвитку нову економіку побудовану на знаннях. Тим більше, що до 2010 року Європейський Союз матиме найбільш динамічну, конкурентноздатну, базовану саме на знаннях економіку в світі.

Однак, розвиток ринку освітніх послуг повинен би випереджати формування регіонального ринку праці, прогнозувати його. Та для цього мусить змінюватися система освіти. Насамперед її модель.

Ми ж знаходимося на початковому етапі формування економічної моделі освіти, коли знання набувають відповідних вартісних ознак, стаючи складовими виробництва, а не його факторами. На основі цього з'являються елементи конкурентноспроможної економічної моделі регіону. В іншому випадку, продовжуватиметься відтворення старих виробничих відносин і політичного досвіду епохи постсоціалістичного розпаду.

В свою чергу, коли наукові дослідження, як персоналізовані знання, легко трансформуватимуться не тільки в нові продукти і технології але й в доступні знання, а останні сприятимуть зростанню підприємницьких позицій, від цього залежатиме якість людського капіталу.

Не варто забувати і про те, що сучасна економіка формується на основі трьох взаємопов'язаних між собою процесів: а) глобалізації; б) конкуренції; в) новаторства і нововведень. Тривалу конкурентну перевагу мають ті країни, регіони і міста, на території яких сконцентровані підприємства, здатні бути новаторськими. Відомо, що лише новаторство і нововведення формують попит. Теж саме стосується факторів розвитку. Якщо для підприємств індустріального типу важливими факторами є місце знаходження, доступність природних ресурсів, ціна робочої сили, інфраструктура громадського транспорту, то для новаторських підприємств чинниками розвитку є: кваліфікація працівників, надійна і швидка інфраструктура, науково-дослідницький тил, приязна і компетентна публічна влада, інфраструктура бізнесу, умови життя і ментальність оточення. Без таких підприємств повноцінний і динамічний регіональний розвиток не може бути компенсований нічим. До того ж, щоб успішно конкурувати, регіони, міста, села і селища повинні бути підприємливими. Зробити їх такими можливо лише через збільшення зв'язків у середині регіонів та зв'язків з оточенням. Їх наявність призведе до зростання значення функціональної єдності й зниження значення єдності просторової. Хтось може сказати, що це сприятиме переферизації регіонів. Якоюсь мірою так. Однак, переферизація регіонів, головним чином, відбувається через низький рівень розвитку комунікацій та слабкість суспільного, а не фізичного капіталу. Зростання

значення суспільного капіталу і вміння співпрацювати та довіряти, зменшує роль політики публічної влади, сприяє зростанню значення рішень та ідей автономних суб'єктів господарювання і, таким чином, активізує економічну діяльність. Ось чому завданням публічної влади стає створення новаторського середовища та сприятливих умов для підприємництва.

Сьогодні ж всі обласні центри, в тому числі і м.Вінниця, конкурують із столицею України Києвом за рівень цін, фінансовими можливостям і як зазвичай програють таку конкуренцію. Регіони поступово перетворюються на периферію відправляючи зграї місцевих еліт, а би випросити милостиню у метрополії. В такій ситуації програє як метрополія, так і периферія. Метрополія висмоктує ресурси і маргіналізує периферію, а остання, деградує, звужує можливості для метрополії. Метрополія мусить відірватися від свого оточення та інтенсифікувати співпрацю в глобальній мережі метрополій, оскільки близьке оточення не може забезпечити її можливостями для розвитку. Теж саме можна сказати і про обласні центри. Це є однією із найголовніших умов сталого розвитку. Коли мова заходить про співпрацю з Євросоюзом, то і там вона трактується не як співпраця держав, а, як співпраця регіонів і міст. Такий підхід орієнтує на побудову горизонтальних комунікацій. Він здатний руйнувати кордони, зближувати людей, створювати ефективні економічні моделі. В цьому руслі енергія розвитку використовується найуспішніше.

Наступний пріоритет- проблеми екологічної безпеки, використання рекреаційного потенціалу регіону. Визначаючи цей пріоритет ми виходили із того, що погіршення екологічної ситуації не тільки негативно позначається на загальному стані здоров'я жителів області, воно зменшує рекреаційні можливості територій, знижує екологічну свідомість людей, що, в свою чергу, призводить до збільшення динаміки захворюваності, зниження тривалості життя, народжуваності, деформуючи структуру зайнятості і гальмуючи темпи розвитку регіону. Саме тому й пропонується започатковувати роботу у *напрямку екологізації свідомості населення, виробництва і систем господарювання і розпочати створювати ефективну екологічну та рекреаційно-туристичну інфраструктуру регіону.*

Багато віків наші предки пристосовувалися до ландшафтного середовища в якому ми з вами живемо. Ландшафт впливав на формування їхнього світосприйняття, ментальності, культури. Руйнуючи його ми руйнуємо себе, свою душу. Ми прагнемо свободи але не здатні діяти в її межах, оскільки будь-яка дія тягне за собою відповідальність. Безвідповідальні дії по відношенню до себе та інших породжують нігілістичне ставлення до світу, людей і тієї системи правил, яка робить суспільство цілісним. Все це відбувається тоді, коли горить ліс чи забруднюється річка, коли отруюється повітря чи знищується рослинність.

Наша енергетична природа повністю залежить від середовища, яке оточує нас. А можливості нашого організму визначаються виключно межами цього середовища. Тому продукуючи ідеї і реалізуючи їх з допомогою технологій, які задовольняють наші первинні потреби, варто пам'ятати, що знищуючи природу ми, тим самим, втрачаємо здатність до фізичного та інтелектуального зверхнапруження і, таким чином, програємо тим, хто в цьому сильніший за нас.

У багатьох сьогодні викликає посмішку ідея будувати дороги зі спеціальними отворами під полотном, через які могли би мігрувати жаби в період розмноження. Така практика існує в країнах Європи, де дбають проте, щоб ці маленькі істоти не гинули під колесами автомобілів. Така екологічна норма є обов'язковою не дивлячись на те, що вона призводить до збільшення собівартості будівництва. Але таке грошима оцінити не можливо. В цьому і полягає суть екологізації свідомості, виробництва і систем господарювання.

Наступним пріоритетом є розвиток інновацій та підприємництва.

Головною метою цього пріоритету є *економічний розвиток на базі інновацій, інвестицій та енергозбереження, зменшення диспропорцій соціально-економічного розвитку територій, реструктуризація економіки та модернізація і відновлення інфраструктури.*

Формулюючи це завдання ми виходили із того, що пришвидшити економічний розвиток регіону можливо лише на основі зростання його новаторського потенціалу. За для цієї мети варто було б подумати над реалізацією наступних операційних цілей : а) створення оточення, сприятливого для формування та розвитку сучасного бізнесу, особливо сектору малих та середніх підприємств; б) підтримка розвитку економіки, яка базується на знаннях; в) формування регіональної спеціалізації в економіці; г) децентралізація влади на регіональному рівні і вирівнювання розвитку міст, сіл та селищ ; г) розвиток просторової економіки; д) багатофункціональний розвиток сільських теренів, який дозволяє сільським мешканцям здобувати професії не пов'язані з сільським господарством; е) розвиток і модернізація сільськогосподарського виробництва; є) розбудова інституціонального оточення сільськогосподарського ринку. Зрозуміло, що все це реалізується тоді, коли регіон стане новаторським. Тобто регіоном, який є конкурентноздатним по відношенню до інших. Регіоном у якому нововведення виконують роль двигуна його розвитку. Регіоном відкритим для нововведень. Регіоном, в якому виникають і розвиваються новаторські фірми. Однак, без створення регіональної системи нововведень зробити це неможливо. Така система є нічим іншим, як мережею приватних та громадських установ, діяльність та співпраця яких дозволяє створювати, адаптувати, модифікувати та поширювати нововведення й нові технології. Побудувати дану систему без регіональної стратегії також неможливо. Стратегічне управління новаторськими процесами в регіоні справа не проста. Тут мало допомагає колишній досвід адміністрування економіки. В першу чергу тому, що імплементація регіональної стратегії нововведень передбачає інтеграцію, тобто взаємопроникнення суспільно-економічних середовищ, підвищення здатності підприємств щодо запровадження нововведень, використання дослідницького потенціалу для підвищення конкурентноздатності регіональної економіки і розбудову сучасної новаторської інфраструктури.

Давайте для початку вяснимо, що ж сприяє інтеграції середовищ?

По-перше-формування мережі нововведень. Сформувати таку мережу можливо лише шляхом реалізації окремих проектів, які передбачатимуть створення хоча б 30 інституцій оточення бізнесу через які здійснювався б трансфер інновацій і технологій. Такими інституціями могли б стати регіональні центри нововведень або інноваційні центри.

По-друге, підвищення конкурентноздатності підприємств включає в себе стажування працівників на підприємствах, які є новаторськими, підтримку кластерів і формування мережі співпраці підприємств.

По-третє, використати дослідницький потенціал можливо через створення академічних інкубаторів підприємництва при вищих навчальних закладах. Такі моделі досить успішно функціонують в деяких воєводствах сусідньої Польщі і ми можемо спробувати польський досвід застосувати у себе. Для прикладу Познанський академічний інкубатор складається виключно із студентів і функціонує на базі університету ім. Адама Міцкевича в Познані. Керують ним всього чотири особи. Інкубатор акумулює біля 2 мільйонів євро щорічно. А головне він сприяє формуванню духу підприємництва в молодіжному середовищі і, таким чином, створює перспективи для подальшого розвитку Великопольського регіону. Важливість цього є беззаперечною ще й тому, що в сьогоднішньому

пострадянському економічному середовищі домінують бізнесмени, які, як правило, засвоїли одну дві схеми, ведення бізнесу в сфері торгівлі і посередництва, або сфері тіншового перерозподілу бюджетних коштів. Серед цієї категорії економічно активного населення, підприємців дуже мало, а новаторів майже немає. Без кардинальної зміни характеру бізнесу, сподіватися на швидке просування у даному напрямку не приходиться.

До того ж, новаторський потенціал, який можна використати через академічні інкубатори, потребує розбудови сучасної інноваційної інфраструктури. Дана інфраструктура, як було сказано вище, складається із мережі центрів трансферу технологій та інновацій. Запитаєте чим займаються такі центри? Для прикладу Свентокшинський центр інновацій і технологій (Польща) займається впровадженням системи якості ISO 9000 на підприємствах, опрацьовує заявки підприємств до структурних фондів ЄС. Він є галузевим контактним пунктом, учасником європейської мережі трансферу інновацій і технологій. Центр підтримує підприємницькі структури, які діють в Центральній та Східній Європі, організовує торги на свентокшинській кооперативній біржі інновацій та технологій (один раз на рік). Останні торги відбулися в жовтні цього року і проходили під назвою "Відновлювальні джерела енергії". Головною метою діяльності такого центру є підвищення конкурентоздатності регіону. Фінансується він на 80% урядом воєводства (за нашою термінологією з державного бюджету), 19% коштів виділяє місто Кельце і 1,0% - Келецька політехніка. На постійній основі в центрі працюють 15 спеціалістів. Центр співпрацює з 50 експертами в тому числі із-за кордону. Келецький центр трансферу інновацій і технологій є посередником між промисловцями і науковцями. Головне його завдання полягає в модернізації і розбудові інноваційної інфраструктури в контексті стратегії регіонального розвитку.

Варто нагадати, що мережа трансферу інновацій є найбільшою в світі. До неї входить 245 організацій з 33 країни світу в тому числі 25 країн – членів ЄС, а також Туреччина та Ірландія. Україна також прагне стати учасником цієї мережі. Перші успішні напрацювання є уже у Львові та сусідньому Хмельницькому.

Наступний момент. Сучасні стратегії розвитку не використовують структур-ієрархій, характерною ознакою яких є значне втручання держави в процес управління. Сучасні стратегії передбачають наявність зв'язків між всіма суб'єктами ринку та залучення до цього громадської ініціативи, що полегшує обмін ідеями та інформацією на широкому просторі економічного взаємодіяння. Саме тому громадська ініціатива займає особливе місце в інституціональному тилу системи підтримки новаторських починань. А це, знову ж таки, акцентує увагу на проблемі примноження соціального капіталу.

Ми вкотре переконуємося, що сучасний економічний розвиток неможливий без накопичення соціального капіталу. Високий рівень концентрації якого і дозволяє вибудувати стратегію інноваційності регіону. Але реалізація цієї стратегії залежатиме від того, наскільки люди, що проживають на відповідній території є відкритими і підприємливими.

Наступним пріоритетом є поглиблення міжнародного, та транскордонного співробітництва.

Таке формулювання було визначене відсутністю сталих регіональних зв'язків і ефективного співробітництва з регіонами та структурами Європейського Союзу та регіонами інших країн.

Для того, щоб цей пріоритет був реалізований потрібно *поглиблювати міжнародне співробітництво з регіонами та інституціями Європейського Союзу, розробляти спільно з країнами ЄС стратегії розвитку прикордонних територій та територій розвитку.*

В кінці жовтня 2006 року в Гельсінкі завершив свою роботу самміт Україна-ЄС на якому було оголошено про початок переговорів щодо впровадження зони вільної торгівлі між Україною та ЄС, продовження переговорів щодо спрощеного візового режиму, розглянуто пропозиції відносно фінансової допомоги з боку ЄС та інше. Окрім того залишається в силі європейська політика сусідства щодо України (ЄПС), яка передбачає надання фінансової допомоги на облаштування зовнішнього кордону з ЄС, реалізацію програм, що стосуються транскордонного співробітництва, реалізацію регіональних проектів із залученням кількох країн- партнерів.

Варто нагадати, що до 2004 року 15 країн-членів ЄС вклали майже 2 мільярда євро в різні сектори економіки України. Відбувалася інституалізація співпраці між ЄС та Україною. В 1993 році був створений Карпатський регіон ,як міжнародна асоціація, до якого увійшли 5 областей Угорщини, 3 сусідні воєводства республіки Польща, 6 районів Словаччини, а також Закарпатська, Львівська, Івано-Франківська та Чернівецька області України.

У вересні 1995 року створений євро регіон “Буг”, що стало результатом підписання відповідної угоди між Белоподляшкім, Холмським, Люблінським воєводствами сусідньої Польщі, Волинською областю України та Брестською областю республіки Беларусь. Пізніше до цієї угоди приєдналася Львівська область. Як показав час сьогодні це є найефективнішою моделлю транскордонного співробітництва.

До того ж, в європейських країнах громадська думка продовжує демонструвати прихильність народів Європи до України. Це підтверджують і соціологічні опитування, які були проведені в Євросоюзі в 2005 році. Згідно цього опитування 55 % жителів європейських країн виступили за вступ України до ЄС. Серед них 77 % поляків, 62 % італійців, 49 % англичан, 60 % іспанців, 58 % французів.

Минулого тижня була підписана угода про співпрацю між повітовою радою м.Ясси (Румунія) і Вінницькою областю. Враховуючи те, що Румунія з 1 січня 2007 року стає членом Євросоюзу, поглиблена співпраця між регіонами цієї країни стає досить важливою. Окрім того, ЄС виділяє 66 мільйонів євро на облаштування кордону Румунії з Україною і Молдовою. Частина цих коштів може використати і наш регіон. З іншого боку, це дозволяє активізувати роботу щодо створення євро регіону “Дністер”.

На днях надійшла інформація про наміри підписати угоду між регіонами від Лодзинського воєводства республіки Польща.

Останнім часом активізувалася контакти з представниками французького бізнесу, які можуть результуватися в реалізації окремих проектів на території області. Це і є євроінтеграція в дії. До того ж, в самій Європі вона сприймається, в першу чергу, як поглиблена співпраця між регіонами. Однак, на даному напрямку у нас більше скепсису, стереотипів, а ніж проблем. Окрім того, він вимагає надзвичайно серйозної підготовки і досвіду, який неможливо поповнити будь-яким дипломом. Не допомагають тут і ранги до яких так звикли українські чиновники. Ця робота для фанатів –професіоналів, а їх корпус потрібно формувати. Але, перш за все, варто змінити статус управління з питань регіонального розвитку та євро інтеграції, яке сьогодні немає не тільки належного фінансування але й відповідного, до характеру роботи, інтер’єру. А воно покликано формувати зовнішній імідж регіону, шукати можливості для співпраці з регіонами інших країн, працювати над спільними проектами, які фінансуються Євросоюзом. Така можливість була й раніше, залишається вона і тепер. Інша справа чи захочемо ми нею скористатися.

Сьогодні можна сказати, що управління потребує серйозної реорганізації. Але, боронь боже, здійснювати її лише тільки з метою передачі окремих функцій управлінню економіки, чи з метою зміни назви окремих відділів. В країнах Європи

подібні структури існують здебільшого у вигляді департаментів виконавчих органів місцевого самоврядування, що є цілком логічним. Наприклад у Свентокшинському воєводстві, з яким у нас перші взаємні відносини розпочалися ще в 1958 році, в структурі виконавчих органів місцевого самоврядування створений департамент міжнародного співробітництва і регіонального розвитку, який нараховує шість відділів: відділ програмування(займається підготовкою програм і стратегій розвитку), відділ відбору проектів, відділ моніторингу та впровадження проектів(готує всі звіти щодо реалізації проектів, надає технічну допомогу), відділ розвитку підприємництва(головним чином, допомагає підприємцям налагоджувати контакти із закордоном), відділ співпраці із закордоном і відділ використання земель. В департаменті працює 60 працівників! Це найбільш чисельна структура в маршалківському уряді, який складається із 260 працюючих. В результаті, Польща, до вступу в ЄС (до 1 травня 2004 року), доакцесійних фондів Євросоюзу використовувала щорічно на суму 500 мільйонів євро, в економічному відношенні будучи набагато слабшою за Україну. Після 2004 року -4 мільярда євро на рік.

Генеральною метою стратегії регіонального розвитку Свентокшинського воєводства, - як зазначив Францішек Володзько-маршалеk воєводства,- є створення умов для нормального розвитку і добробуту населення. І за це відповідає саможонд воєводства. До адміністративної реформи (1999-2001) органи місцевого самоврядування не мали достатніх повноважень. Воєводство тоді на регіональний розвиток могло використати лише 60 мільйонів злотих (15 мільйонів євро) і це було дуже замало. Після того, коли Польща стала членом ЄС до 2 мільярдів злотих, які були призначені на регіональний розвиток, додали 250 мільйонів євро з фондів Євросоюзу. Але, щоб досягти середньоєвропейського рівня розвитку в регіон потрібно інвестувати 6 мільярдів євро.

Скільки потрібно інвестувати у Вінницьку область, щоб досягти середньоєвропейського рівня розвитку?!

Наші сусіди розуміють, що для того, щоб залучити такі кошти потрібно створити для цього відповідні умови і механізми. А це, перш за все, інфраструктура. Тобто доступ до інтернету, дороги, водопровід, каналізація. Сьогодні у воєводстві 55% сільського населення користуються Інтернетом, але -як розповідають поляки,- цього недостатньо. Програму інформатизації регіону вони хочуть реалізувати за 8 років.

Ми ж над цим поки що навіть і не думали. Однак, є у них і спільні з нашими проблеми. Найбільша проблема це- погана комунікація із зовнішніми сусідами. Для того, щоб її вирішити потрібно підєднатися, як мінімум, до трьох транспортних коридорів. Це уможливить доступ до європейських автодоріг, дозволить вибудувати гарне сполучення з великими агломераціями, налагодити нормальне сполучення з Україною. А це завдання не для саможонду, тобто не для органів місцевого самоврядування. Це завдання для уряду воєводства – адміністрації.

Отже, враховуючи важливість названого пріоритету регіональної стратегії, для обговорення пропонуються наступні операційні цілі: а) інституалізація міжнародного співробітництва на рівні регіону; б)розвиток інфраструктури пунктів перетину кордону; в)розбудова транспортної інфраструктури; г)розбудова міжнародних транспортних коридорів; г)розвиток економічного співробітництва; д)реалізація спільних природоохоронних програм; е) культурне, інноваційне та наукове співробітництво.

Одним із найважливіших регіональних завдань є просторовий розвиток та територіальне планування.

Визначаючи це завдання пріоритетним, робоча група виходила із того, що сьогодні відсутня перспектива розвитку сільських територій, домінує галузевий підхід, в межах якого проблеми села розглядаються як похідні від розвитку АПК. А

це обмежує можливості місцевого самоврядування, звужує ініціативу територіальних громад, створює умови для подальшої стагнації і занепаду населених пунктів. Саме така ситуація і вплинула на формування головної мети пріоритету - *створення і реалізація моделі багатовимірного простору, придатної для вирішення завдань ефективної організації та розвитку територіальних громад.*

Дана проблема є однією із найгостріших не тільки в регіоні але й в Україні. Жодна із них не може бути успішно вирішеною до тих пір, поки не будуть вирішені проблеми функціонування місцевої влади. А це, насамперед, недоступність і низька якість публічних послуг, невідповідність дій влади потребам та інтересам громадян, відсутність або невисокий рівень місцевого економічного розвитку та різний рівень регіонального розвитку, неузгодженість дій та конфлікти між органами державної влади та місцевого самоврядування. Так їх визначила Національна рада з питань державного управління та місцевого самоврядування. Причинами цього є те, що: а) базовий рівень місцевого самоврядування неспроможний виконувати необхідні функції; б) немає достатніх джерел власних доходів місцевого самоврядування; в) існує неефективне та нецільове використання коштів; г) має місце нечіткий та нерациональний розподіл повноважень між органами державної влади та місцевого самоврядування, а також різними рівнями місцевого самоврядування; д) не створені дієві механізми участі місцевих громад у діяльності місцевої влади та контролю; е) застосовуються недосконалі принципи формування районних та обласних рад тощо. З кожним роком ці проблеми загострюються. Вирішити їх, не здійснивши децентралізацію влади, неможливо. Цей шлях пройшли майже всі країни Європи і вони готові поділитися власним досвідом, незважаючи на те, що Україна має свої традиції і відмінні від інших держав проблеми. В цілому ж, мета і механізми децентралізації влади однакові, якщо не враховувати національну специфіку, що сформувалася історично. До того ж, як українські, так і іноземні експерти сходяться в одному – владу в Україні потрібно децентралізувати. Вона стала сьогодні головним гальмом національного та регіонального розвитку.

Керівник проекту “Сприяння регіональному розвитку в Україні” Жан-Люк Поже, виступаючи на міжнародній науково-практичній конференції, що відбулася в Києві восени 2005 року сказав: “Реформа – це відсутність опіки однієї громади над іншою, підтримання структурних різниць, які існували на місцевому рівні і особливо це фінансова компенсація передачі владних повноважень”. А директор Департаменту Міністерства економіки та праці Польщі Піотр Зубер, розповідаючи про досвід своєї країни, зазначив, що децентралізація дійсно створює більше конкуренції, більше можливостей для зростання та розвитку. В деяких випадках міста є ефективнішими в залученні іноземних інвесторів, ніж уряд. На урядову рівні не можна залучати так багато інвесторів. Але, коли більше влади передається на нижчі рівні, там з’являється більше можливостей залучати кошти ззовні”.

В Україні спроби реформувати владу робилися і раніше, але вони носили фрагментарний характер і обслуговували переважно інтереси бізнесово-владної верхівки. “ Попри значні можливості соціального ліфтування в період первісного нагромадження капіталу, - як зазначив Микола Пухтинський –голова фонду сприяння місцевому самоврядуванню в Україні,- ця верхівка залишалася, практично, незмінною від радянських часів і рекрутувалася головним чином з числа партійно-радянської, комсомольської та господарської номенклатури, несе на собі всі вади, притаманні цьому прошарку радянського суспільства. Вона перенесла своє бачення системи державного управління і своє уявлення про місцеве самоврядування в пострадянський період”. Це чи не найголовніша причина, яка гальмує процеси децентралізації влади в нашій державі. Однак, цей процес не зворотній.

Уже починаючи з січня 2007 року, в нашій області розпочнеться реалізація проекту Швейцарського бюро співробітництва “Підтримка децентралізації в Україні”. Головною метою першої фази проекту (2007-2009рр.) є створення моделі децентралізованого надання послуг з водопостачання та у соціальному секторі на рівні села(міста) , району. Ця модель буде апробована в окремих районах та прийнята на обласному і національному рівні. Проект реалізовуватиметься в Автономній республіці Крим та Вінницькій області. Його бюджет складатиме більше 3 мільйонів швейцарських франків. Це буде першим кроком у створенні моделі багатовимірного простору, придатної для вирішення завдань ефективної організації та розвитку територіальної громади.

І останнім, але не менш важливим пріоритетом є формування позитивного іміджу регіону. Нажаль сьогодні регіон не має, а ні бренду, а ні свого власного іміджу. Відсутні й механізми його формування. А це, в свою чергу, не дозволяє успішно представляти Вінниччину та її можливості як на державному, так і на міжнародному рівні. Більше того, така ситуація знижує інвестиційну привабливість регіону, гальмує процес структурної перебудови економіки, не дозволяє повною мірою використати культурний, історичний та мистецький потенціал області. Тому основною метою цього пріоритету повинно стати *створення бренду області та системи ефективного промоушену з врахуванням складових внутрішнього і міжнародного іміджу регіону*. В реалізації цієї мети важливе місце належить розвитку туристичної галузі, формуванню сталого культурного та мистецького середовища, а також застосуванню сучасних маркетингових комунікацій. Досить цікавим тут є досвід тієї ж Польщі. Для прикладу в Свєнтокшинському воєводстві при маршалківському уряді існує департамент освіти, культури, спорту і туризму. Все в одному. Ось про що розповів Яцек Ковальчик- директор даного департаменту. В цьому році була затверджена стратегія розвитку туризму у нашому воєводстві на 2006-2014 роки- документ, який складається із 432 сторінок. Протягом вказаного періоду саможонд воєводства планує залучити коштів в туристичну галузь на рівні 58 мільйони євро плюс кошти підприємців, що працюють у цій сфері ,в межах 130 мільйонів євро. І це не враховуючи закордонних інвестицій. 70 % від суми 58 мільйонів євро дає міністерство економіки.

Порівняно з іншими країнам Євросоюзу Польща запізнюється з розвитком туристичної галузі і Європейська Комісія приділяє цій проблемі значну увагу. Кожен проект тут досить ретельно проробляється і нотифікується. Він не може фінансуватися з ЄС на рівні 75 % як інші проекти(фінансується на рівні 30-50 %), оскільки туристичний бізнес досить прибутковий. Це єдина галузь на яку розповсюджується таке правило.

Контроль за якістю послуг і цінами в цій сфері ,з 1 січня 2006 року, здійснюють органи місцевого самоврядування. Будь-який готель чи туристична фірма не мають права необґрунтовано піднімати ціни. В структурі економіки Польщі туризм займає четверте місце, а 1 євро інвестований в туристичну галузь приносить 3 євро прибутку. В результаті, ринок туристичних послуг бурхливо розвивається. Особливо це стосується агро-туристичних господарств (так званий відпочинок “під грушею”), зеленого туризму. Агро-туристичні господарства не платять податку з доходу, селяни, які цим займаються також. Єдина плата, яку вони повинні здійснювати це 7 % податку на додану вартість.

В таких країнах як Австрія, Греція і Іспанія діє туристична поліція. Вона контролює діяльність кожного екскурсовода і, коли хтось, не маючи на те права, захоче провести екскурсію, буде притягнутий до відповідальності. І все це досить серйозно.

Потрібно усвідомлювати, що розвиток туризму сприяє формуванню привабливості регіону, робить його відомим, позитивно впливає на ринок культурних послуг, актуалізує національну свідомість і допомагає мешканцям регіону позбутися комплексу меншовартості. Поряд із цим, активізуються процеси відродження національної культури, традицій морально-етичних цінностей, шанобливого ставлення до рідної землі та історії свого народу.

Механізмом формування позитивного іміджу регіону є системне застосування методів територіального маркетингу. Для цього регіон потрібно сприймати як відповідний мегапродукт, який мусить стати цікавим. Однак, сам продукт, а тим більше його промоушен, мають свої особливості. Варто зауважити, що матеріальні чинники, що впливають на "ціну" регіону не є головними. Земля, праця, капітал не формують її. Створюють "продукт" нематеріальні складові: культура, освіта, традиції, інформація та інноваційність мешканців. Ось, що важливо.

Існує два типи територіального маркетингу: внутрішній і зовнішній. Внутрішній маркетинг спрямований на "внутрішніх" споживачів регіону – наприклад, мешканців, суб'єктів господарювання тощо. Його елементами є: доступність житла, рівень автомобілізації, пропозиції на ринку праці, безпека громадян, умови відпочинку, рівень послуг та пропозиції в сфері культури, престиж регіону та задоволення від проживання в ньому.

Зовнішній маркетинг спрямований на "зовнішніх" споживачів- потенційних інвесторів і туристів, яких цікавить ємність локального ринку, якість ринку праці, вартість ведення бізнесу, комунальна інфраструктура, інфраструктура бізнесу, транспортна доступність, маркетингова активність, а також доступність житла, безпека громадян, умови відпочинку, рівень послуг, пропозиції у сфері культури. В першому випадку ми зосереджуємося на "продукті", в другому – його "упаковці". Окрім того, потрібно розуміти, що у кожного споживача свої потреби і смаки. Коли так, тоді доцільно враховувати особливості сегментації ринку. Тобто тих споживачів, які можуть купити наш продукт. Хто вони: студенти, туристи, підприємці? Зовнішній споживач, як правило, купує образ і враження, але його потрібно навчитися створювати. Це та ситуація, коли не "продукт" визначає попит а попит (створений з допомогою реклами) визначає "продукт".

Головними елементами територіального маркетингу є: а) сам "продукт"; б) ціна (для прикладу, ціна квитка в кінотеатр чи музей, ціна квартири, яку можна найняти); в) люди (тобто, що за люди тут проживають і, хто сюди приїжджає); г) реклама (потрібно показати процес творення "продукту"); д) місце, в якому купуємо і творимо цей "продукт" (тобто повинні бути комунікації, можна було б доїхати і спожити його). До того ж, ми повинні визначитися, який "продукт" для нашого регіону є головним, оскільки саме він формує його обличчя. Чи це туристичний продукт, чи академічний, культурний чи господарчий? Зрозуміло, що важливими складовими його є матеріальні складові: будинки, інфраструктура, однак головне – культура, освіта, традиції.

Таким чином, можна підсумувати, що ефективна регіональна політика базується на балансі регіональних інтересів держави та місцевих інтересів регіону.

Але без детально опрацьованої стратегії розвитку регіону цей баланс неможливо зберегти. Робоча група визначила основні пріоритети розвитку регіону, які отримали позитивну оцінку польських експертів. Далі ініціатива залишається за нами, якщо ми твердо вирішили стати на шлях самостійності та самодостатності. Якщо ми є патріотами краю! Якщо ми майбутнім поколінням прагнемо залишити привабливу землю, збережену культуру і вічне прагнення до свободи і справедливості!

Петро Слотюк,
депутат обласної Ради, голова комісії з питань
євроінтеграції та регіонального розвитку